

Geen kale plekken meer

De Oosterhoutse is een 18 holes golfbaan gebouwd op zandgrond. Hoofdgroenkeeper is Arjan van Alphen. Hij werkt met een team van vier vaste en twee parttime-medewerkers. Vorig jaar zaaid hij het nieuwe SOS graszaadmengsel van Barenbrug dat bij lage temperaturen zou kiemen. Eind november werden twee tees doorgezaaid met SOS. De opkomst was zoals voorspeld na 100 graaddagen een feit, maar toen begon het te vriezen, te sneeuwen en bleef de temperatuur tot half februari zeer

laag. Dit was voor SOS dus de ultieme kans om te laten zien hoe het zich in en na deze koude winter zou houden. Tot ieders verrassing begon SOS na afloop van de winter perfect door te groeien. De tees kleurden meteen groen en waren in een mum van tijd bespeelbaar. Volgens Arjan is het duidelijk: als de omstandigheden minder worden, is SOS de perfecte oplossing voor schadeherstel op tee en fairway. In september jl. won SOS op de beurs in Papendal de sportfacilities innovatieprijs.

...LANGS DE FAIRWAY

Frit

In eerste instantie denk je bij frit aan aardappelproducten die gefrituurd uit de snackshop komen. In dit geval is daar geen sprake van. Het heeft alles te maken met gras en onder collega's wordt er gesproken over frit, de Engelse kreet voor de fritvlieg (*Oscinella frit*). Duizenden kun je tegenkomen in het grasland en dat geldt ook voor onze fairways, tees en greens. Opvallend zijn ze niet, hoewel ze soms massaal op witte objecten afkomen zoals golfballen en witte kleding. De zwart-glanzende vliegen zijn 1,5 tot 2 mm lang. Elke vlieg kan zo'n dertig eieren leggen. Ze worden gelegd op de bladeren van de grasplant, vooral op jonge scheuten, de zogenoemde 'tillers'. De uitkomende larven boren zich naar binnen en vreten zich een weg door de tiller naar beneden tot in het groeipunt. Dit is herkenbaar aan een vergeelde tiller die gemakkelijk uit de plant te trekken is. Een bruin vraatspoor verraadt de aanwezigheid van de lichtgeelgekleurde larve. Als de tiller te weinig voedsel oplevert voor de larve, boort hij zich naar buiten en begint aan een jonge stengel van een andere plant, maar boort in dit geval naar boven. Per grasstengel komt er maar één larve voor. Als

Fritvlieglarve.

de infectie erg hoog is, dan is de schade te zien aan een geelverkleuring van het gras, vooral op greens en voorgreens. Als de grasplant sterk zodevormend is en goed groeit, blijft de schade beperkt. Na ongeveer 16 dagen is de larve volgroeid en is dan 4 mm lang. De eerste en tweede generatie volgroeide larven verpoppen meestal tussen het grasblad aan de basis van de stengel. De derde en laatste generatie larven laten zich op de grond vallen en verpoppen in de bovenste grondlaag. De eerste generatie komt in onze streken voor vanaf midden mei. Aan het einde van juni zijn fritvliegen het meest massaal, vanaf half september worden ze nauwelijks meer waargenomen. Dat betekent dat de inzaai van gras het beste slaagt als dat na die datum gedaan wordt. Zoals vele insecten is de

fritvlieg als larve of pop zeer goed bestand tegen vorst. De meest geprefereerde voedselplanten zijn: kweekgras (*Agropyrum repens*), timothee (*Phleum pratense*), struisgrassen (*Agrostis spp.*), straatgras (*Poa annua*), veldbeemd (*Poa pratensis*), zwenkgrassen (*Festuca spp.*), dravik (*Bromus spp.*), Engels raai (*Lolium perenne*) en kropaar (*Dactylis glomerata*). Een bestrijdingsadvies is er niet. Meestal valt de schade wel mee. Als je inzaait in de periode van de grootste vlucht, dan kun je het beste maar wat dikker zaaien. Fritvliegen hebben veel vijanden, zoals loopkevers en parasieten. Daarvoor geldt dat een bloemrijke en gevarieerde omgeving van belang is voor de beheersbaarheid van de plaag.

Henk Vlug, Insect Consultancy,
tel. 06 53889071, www.insectconsultancy.nl

...GREENSPEAK

Down Under? Een zeer goed begin 2010!

Ja, beste leden van de Nederlandse Greenkeepers Associatie, het is nogal wat! Het laatste nummer van het eigen vakblad ligt voor u om te worden gelezen. Is het een gemiste kans of worden er kansen gecreëerd voor de leden? Geeft het de energie om het geheel in een andere setting te brengen? Wie zal het zeggen, je kunt beter de dingen goed doen dan half werk leveren. Wie weet wat het jaar 2010 gaat brengen? Daarom heb ik zelf ook de stoute schoenen aangetrokken en zijn we afgereisd naar Down Under. Ja, u leest het goed. Weg uit Nederland met de winter op

van gras, gebruik van machines en mankracht, toelating van middelen en het onderscheid in de setting van een golfbaan. Het laatste onderdeel heeft alles te maken met de typering van een golfbaan ten aanzien van de niveaoverschillen, high end courses, private courses, member courses en dan de public/municipal courses (open voor publiek banen). Wij Nederlandse vakidioten doen het ten opzichte van de 'World Down Under' helemaal zo gek niet. Niet ten aanzien van de architectuur/design, baanmanagement, wijze van handelen, inzet van man en machine met het gebruik van de

Foto: Peter Klerkx

komst, en de warmte en regen opgezocht in Australië, Tasmanië en Nieuw-Zeeland. Een wereldreis en dat voor een ding 'golf'. Bestaat er dan helemaal niets anders op deze wereld? Natuurlijk wel: natuur, prachtige biotopen, uitgestrekte weiden of natuurlijke vegetaties in een afwisselend landschap. Ja, het bestaat echt en het is wonderbaarlijk waarin ik bijzondere golfbanen heb mogen beleven. De ontvangst van de vakgenoten in Nieuw-Zeeland, Tasmanië en Australië was bijzonder hartelijk en zeer positief te betitelen. Grote gelijkenissen met Nederland zijn er ten aanzien van de groeiomstandigheden in Nieuw-Zeeland. Waarbij in Australië golf op een andere manier wordt beleefd. Bijzondere golfbanen met bijzondere personen. Je raakt er niet over uitgepraat. Architectuur/design, gebruik van het landschap en de plaatsing van de golfbaan, het baanmanagement dat bestaat uit de keuze

toegestane middelen. Wij hebben op een golfbaan niet gemiddeld 12-15 man rondlopen of kunnen een middel inzetten om de *Poa annua* weg te spuiten. Wat mij wel bezighoudt, is de verdere optimalisering van de golfbanen in Nederland naar een beter niveau. Er is nog een lange weg af te gaan om een duidelijk onderscheid te kunnen maken in de typering van een golfbaan. Hierbij zal het beeld op een golfbaan worden gedifferentieerd. Dus beste vakbroeders: ik kom graag langs om uw golfbaan openlijk te bespreken. Prettige feestdagen en een goed 2010.

Peter Klerkx
Design and Consultancy
www.pk-gca.com

KORT KORT KORT

17de golfbaan voor Mourik

Met het nieuwe onderhoudscontract voor MOP Golf Vught heeft Mourik nu zeventien banen in onderhoud. Het onderhoud aan golfbanen is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen. In 2007 had Mourik elf banen in onderhoud.

Leerlijn Sportveldenbeheer

Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek, HAS KennisTransfer, IPC Groene Ruimte en P3transfer hebben een samenwerkingsovereenkomst getekend om gezamenlijk de doorlopende leerlijn sportveldenbeheer aan te bieden.

Geen golfbanen in natuurgebied

Provinciale Staten in Utrecht gaan landbouw- en natuurgebied beschermen tegen de aanleg van golfbanen. In een gebied waar 'naast landbouw en recreatie, ook natuur en landschap van belang zijn', kan alleen nog in zeer uitzonderlijke gevallen een golfbaan worden aangelegd. De staten hebben dat vast laten leggen in de nieuwe Wet ruimtelijke ordening.

Stippelberg

De negen holes van de Beekbaan (par 3-4 oefenbaan) van golfbaan Stippelberg is ingezaaid. De Beekbaan is onderdeel van het 90 hectare grote golfproject dat ten zuiden van natuurgebied De Stippelberg wordt aangelegd. De par 3-4 baan wordt medio 2010 in gebruik genomen. Dit golfproject heeft volgens architect Michiel van der Vaart potentie om tot de top drie banen van Nederland te horen.

Golfbaan Engelenburg groeit

Sinds Kasteel Engelenburg in januari van dit jaar de exploitatie van de golfbaan bij het kasteel weer in eigen handen heeft genomen, is sprake van een sterke ledengroei. Zo vraagt het sinds dit jaar geen entreegeld en/of participatie. Zomerabonnementen en tienrittenkaarten hebben het kennismaken met de baan aantrekkelijk gemaakt, waardoor het ledental kon groeien van 200 leden tot 275 leden.